

**Recomandări de politici pentru concepția, planificarea și
implementarea proiectelor de mediu, precum și pentru
implicarea cetățenilor în păstrarea unui mediu curat în
comunitățile rurale**

Editori: Cezar – Petre Simion, Cristina Mihaela Salcă Rotaru

Autori:

Cezar – Petre Simion, Mihai Vrîncuț, Florin Anghel, Daniel Jiroveanu –
Academia de Studii Economice din București

Cristina Mihaela Salcă Rotaru, Dana Perniu – *Universitatea “Transilvania” din
Brașov*

Cuprins

1.Recomandări de politici pentru concepția, planificarea și implementarea proiectelor de mediu	3
1.1. Transformarea nevoilor/problemelor comunităților locale în privința protecției mediului ambiant în proiecte de mediu	3
1.2. Consultarea stakeholderilor cu privire la concepția și implementarea proiectelor de mediu	4
1.3. Formarea și consolidarea rețelelor de bune practici pentru implementarea proiectelor de mediu	11
1.4. Transferul de know-how urban- rural	13
1.5. Amplificarea sinergiilor programelor care includ proiecte de mediu	14
1.6. Extinderea evaluării impactului asupra mediului în faza de concepție/proiectare a proiectelor și a preluării informațiilor în documentațiile specifice.....	16
1.7. Generalizarea abordării bazate pe ciclul de viață și pe costul pe ciclul de viață a proiectelor	17
2. Recomandări de politici privind implicarea cetățenilor în păstrarea unui mediu curat în comunitățile rurale	21
2.1. Informarea și conștientizarea cetățenilor din comunitățile rurale cu privire la necesitatea unui mediu curat	21
2.2 Stimularea participării cetățenilor la adoptarea deciziilor privind mediul ambiant	22
2.3 Guvernanța ecologică în comunitățile locale din mediul rural.....	26
2.4 Implementarea conceptului de “cetățenie de mediu/cetățenie ecologică” la nivelul comunităților locale	28
2.5 Organizarea unor schimburi de experiență între comunități locale din mediul rural	30
Bibliografie.....	33

1.Recomandări de politici pentru concepția, planificarea și implementarea proiectelor de mediu

1.1.Transformarea nevoilor/problemelor comunităților locale în privința protecției mediului ambiant în proiecte de mediu

Deși în ultimele decenii se constată o amplificare a conștientizării problematicii mediului ambiant la nivelul societății și mai ales al comunităților locale numărul și valoarea proiectelor de mediu rămân încă relativ mici comparativ cu potențialul de finanțare al programelor finanțate de Uniunea Europeană, al celor finanțate din surse publice naționale sau din surse private. De aceea este nevoie de politici specifice care să aibă în vedere transformarea nevoilor/problemelor comunităților locale în privința protecției mediului ambiant în proiecte de mediu.

Transformarea nevoilor sau problemelor comunităților locale în privința protecției mediului ambiant în proiecte de mediu pot să aibă ca inițiatori/declanșatori autoritățile locale/ autoritățile naționale/ autoritățile europene/ firme/ONG-uri/persoane fizice și urmează relația descrisă în figura 1.

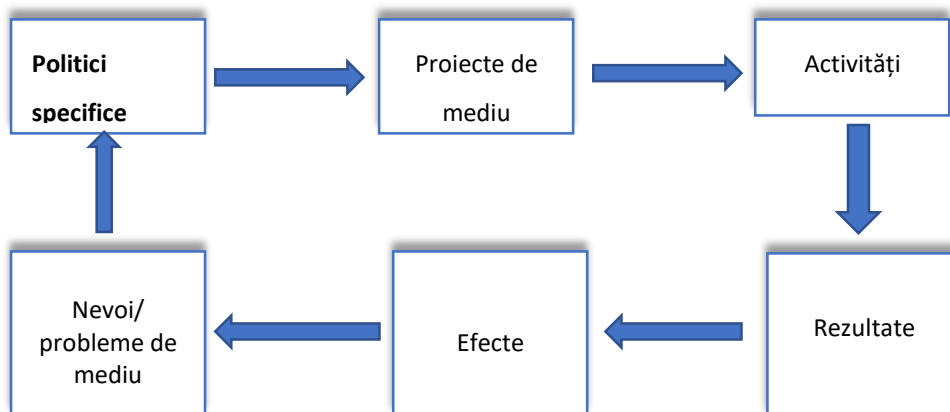

Figura 1. Transformarea nevoilor/problemelor de mediu în proiecte de mediu prin politici specifice

Autoritățile locale/ autoritățile naționale/ autoritățile europene/ firmele /ONG-uri sunt actorii care generează politicile specifice de transformare a nevoilor/problemelor de mediu în proiecte de mediu prin politici specifice. Inițierea unor politici specifice acestui domeniu, mai ales la

nivelul autorităților publice are avantajul transformării procesului de realizare a proiectelor de mediu dintr-o activitate incidentală/nepermanentă într-una ciclică, continuă, iterativă și flexibilă (adaptată evoluțiilor mediului ambiant local, regional, național sau global).

1.2. Consultarea stakeholderilor cu privire la concepția și implementarea proiectelor de mediu

Realizarea proiectelor de mediu presupune implicarea unei multitudini de persoane și organizații. Acestea sunt implicate atât în faza de concepție a proiectelor, cât și în implementarea acestora, influențând uneori chiar decisiv realizarea lor. Stakeholderii proiectelor de mediu sunt persoane sau organizații care sunt implicate direct în proiecte sau care pot să influențeze procesul implementării acestora (PMI, 2013).

Stakeholderii proiectelor pot fi principali (stakeholderi cheie) sau secundari în funcție de relația pe care o au cu proiectul. Stakeholderii principali sunt cei care au o relație contractuală cu proiectul. Printre aceștia se includ cel mai frecvent managementul organizației, managementul proiectului; echipa de proiect, furnizorii sau clienții proiectului. Stakeholderii secundari sunt de obicei cei care nu au relații contractuale cu proiectul de mediu dar care pot influența realizarea acestuia. Dintre aceștia fac parte asociațiile consumatorilor, asociațiile de producători, mass-media, comunitatea locală, organizațiile neguvernamentale dar și alți stakeholderi secundari (în funcție de domeniu/zonă geografică/tipologia proiectelor de mediu).

Abordarea și consultarea stakeholderilor este un proces care poate fi structurat în mai multe etape: identificarea stakeholderilor; obținerea informațiilor despre stakeholderi; identificarea punctelor forte și slabe ale stakeholderilor; elaborarea strategiilor de abordare a stakeholderilor; prevederea reacției stakeholderilor; implementarea strategiilor de abordare a stakeholderilor (Cleland, 1999; Olander, 2006); consultarea stakeholderilor.

a) Identificarea stakeholderilor proiectelor de mediu: are în vedere realizarea unei liste a stakeholderilor proiectelor astfel încât să poată fi utilizată etapele următoare ale proiectelor de managerul de proiect, echipa de proiect, locuitorii unității administrativ-teritoriale în care se realizează proiectul, Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, Agenția Națională pentru Protecția

Mediului, agențiile județele pentru protecția mediului, ONG-urile specializate în protecția mediului, mass-media, firmele din zona în care se realizează proiectul.

Primarul este unul dintre cei mai importanți stakeholderi implicați în realizarea proiectelor de mediu întrucât are ca atribuții conform Codului Administrativ (O.U.G. nr.57/2019):

- prezintă consiliului local, în primul trimestru al anului, un *raport anual privind starea economică, socială și de mediu* a unității administrativ-teritoriale;
- participă la ședințele consiliului local și dispune măsurile necesare pentru pregătirea și desfășurarea în bune condiții a acestora;
- elaborează, în urma consultărilor publice, *proiectele de strategii privind starea economică, socială și de mediu a unității administrativ-teritoriale*;
- asigură elaborarea planurilor urbanistice prevăzute de lege, le supune aprobării consiliului local și acționează pentru respectarea prevederilor acestora;
- *emite avizele, acordurile și autorizațiile date în competența sa prin lege și alte acte normative*, ulterior verificării și certificării de către compartimentele de specialitate din punctul de vedere al regularității, legalității și de îndeplinire a cerințelor tehnice;
- *asigură realizarea lucrărilor și ia măsurile necesare conformării cu prevederile angajamentelor asumate în procesul de integrare europeană în domeniul protecției mediului și gospodăririi apelor pentru serviciile furnizate cetățenilor.*

Consiliul Local este, de asemenea, unul dintre cei mai importanți stakeholderi implicați în realizarea proiectelor de mediu întrucât conform Codului Administrativ (O.U.G. nr.57/2019), are ca atribuții:

- aprobă *strategiile* privind dezvoltarea economică, socială și *de mediu* a unității administrativ-teritoriale;
- asigură un mediu favorabil înființării și/sau dezvoltării afacerilor, inclusiv prin valorificarea patrimoniului existent, precum și prin realizarea de noi investiții care să contribuie la îndeplinirea programelor de dezvoltare economică regională și locală;

- asigură realizarea lucrărilor și ia măsurile necesare implementării și conformării cu prevederile angajamentelor asumate de România în calitate de stat membru al Uniunii Europene în domeniul protecției mediului și gospodăririi apelor pentru serviciile furnizate cetățenilor;
- asigură, potrivit competenței sale și în condițiile legii, cadrul necesar pentru furnizarea serviciilor publice de interes local privind protecția mediului.

Managerul proiectului de mediu este cel mai important stakeholder al proiectului întrucât: este principalul responsabil pentru realizarea proiectului, pentru îndeplinirea obiectivelor acestuia și obținerea rezultatelor preconizate. Managementul de proiect este factorul cheie implicat în concepția și planificarea proiectului, încheierea contractelor importante, controlul implementării activităților și realizării livrabilelor.

Echipa de proiect este recrutată, selectată și dezvoltată având o componență adecvată astfel încât să fie asigurat necesarul de competențe adecvat pentru implementarea activităților proiectului, conform matricii responsabilităților. Pentru realizarea proiectelor de mediu este importantă formarea unor echipe care să funcționeze fără conflicte majore și să fie focalizate exclusiv asupra îndeplinirii obiectivelor.

Locuitorii unității administrativ-teritoriale în care se realizează proiectul de mediu constituie un alt stakeholder important chiar dacă nu întotdeauna sunt implicați direct în realizarea proiectului. Aceștia pot influența proiectul prin atitudinea lor favorabilă sau defavorabilă acestuia, dar și prin influențarea altor categorii de stakeholderi : primar, Consiliu General, mass-media, ONG-uri, agenți economici.

Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor constituie un stakeholder important întrucât este responsabil pentru realizarea politicii naționale în ceea ce privește protecția mediului ambiant, economia verde, biodiversitatea, ariile naturale protejate, schimbările climatice (H.G. nr.16/2020) Acest minister fundamentează și realizează strategia și reglementările specifice de dezvoltare și armonizare a acestor activități. Tot Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor gestionează cele mai importante programe prin care sunt finanțate proiecte de mediu (<http://www.mmediu.ro/categorie/minister/6>).

Agenția Națională pentru Protecția Mediului are ca misiune asigurarea, inclusiv prin agențiile la nivel județean, unui mediu mai bun atât din perspectiva generațiilor prezente cât și a celor viitoare (<http://www.anpm.ro/web/guest/acasa>). Agenția Națională pentru Protecția Mediului primește solicitările de emitere a acordului de mediu pentru proiectele importante și poate colecta observațiile altor stakeholderi interesați. În cadrul acestei agenții sunt autorizate așadar activitățile cu impact asupra mediului, se realizează procesele de planificare strategică și sunt fundamentate actele normative în domeniu.

Agențiile pentru Protecția Mediului asigură, conform Regulamentului de Organizare și Funcționare, prin intermediul compartimentelor din structura organizatorică, realizarea activităților de protecție a mediului la nivel județean (ANPM,2012). Aceste instituții pot emite avize/acorduri, autorizații/autorizații integrate de mediu, în acord cu prevederile legislative.

ONG-urile specializate în protecția mediului sunt un alt stakeholder implicat în proiectele de mediu, fie ca stakeholder principal (partener în proiect), fie ca stakeholder secundar, cu atitudine favorabilă sau nefavorabilă proiectelor. Aceste ONG- uri pot fi implicate în rețele de organizații specializate, la nivel local, național și internațional putând amplifica cu mult impactul anumitor tipuri de proiecte de mediu. Racordarea la rețele specializate permite acestor ONG-uri să acceseze finanțări pentru proiectele proprii și să acumuleze experiență și know-how în derularea acestora.

Mass – media este un stakeholder care interacționează cu proiectul fie în mod direct prin diseminarea informațiilor către grupuri țintă ale acestuia, fie indirect preluând informații de diverși stakeholderi (populația locală, firme, organizații din administrația locală). În realizarea proiectelor de mediu este implicate mass-media locală, dar uneori și cea de la nivel național sau internațional (atunci când necesitatea diseminării rezultatelor proiectului o impune).

Firmele din zona în care se realizează proiectul sunt de obicei furnizori de materiale sau servicii pentru proiectele de mediu dar și unii dintre clienții acestora dacă ele au posibilitatea unei valorificări economice a rezultatelor. În funcție de tipul proiectelor firmele ce activează pe plan local pot avea rol de antreprenor, subantreprenor, proiectant, consultant, furnizor de materiale și materii prime.

b) Obținerea informațiilor despre stakeholderi : este focalizată pe stakeholderii identificați în etapa precedentă. Sursele de informații pot fi: pagini web; forumuri generale sau de specializate;

mass-media (chiar și atunci când apare ca stakeholder); rețelele sociale; rapoartele de activitate ale acestora și alte documente disponibile. Informațiile despre stakeholderi sunt de două tipuri:

- informații cu caracter general, referitoare la situația în care se găsesc stakeholderii (nivelul veniturilor, rata șomajului; atitudini, norme, comportamente și valori față de problematica mediului ambiant);
- informații care pot să ofere eventuale indicii în legătură cu atitudinea potențială a stakeholderilor în ceea ce privește proiectul (atitudini anterioare față de propuneri de proiecte de mediu similare; nevoi proprii legate de rezolvarea unor probleme de mediu).

c) Identificarea punctelor forte și slabe ale stakeholderilor: punctele forte sunt elementele care nu sunt abordabile sau sunt mai puțin abordabile din perspectiva relației proiect-stakeholderi pentru a determina o atitudine favorabilă implementării proiectului din partea acestora. Punctele slabe sunt dimpotrivă, elemente care pot fi abordate mai ușor astfel încât fie atitudinerea stakeholderilor să fie favorabilă măcar neutră în raport cu implementarea proiectului.

d) Elaborarea strategiilor de abordare a stakeholderilor care presupune stabilirea scopului și obiectivelor abordării stakeholderilor, a opțiunilor de urmat în privința abordării acestora și a resurselor necesare. În anumite cazuri este necesară și stabilirea secvențelor de timp în care ar trebui realizată abordarea stakeholderilor. Managementul proiectului poate urma anumite strategii standard (exploatarea punctelor slabe ale stakeholderilor) sau poate să adapteze opțiunile la particularitățile stakeholderilor *proiectului*.

e) Prevederea reacției stakeholderilor – abordarea stakeholderilor nu se poate limita la doar la formularea unei strategii specifice ci trebuie să aibă în vedere răspunsurile/reacțiile potențiale ale acestora. Pentru un anumite categorii de stakeholderi (primar, Consiliu Local) reducerea ratei șomajului ca beneficiu al unui proiect de mediu poate să fie o opțiune de abordare foarte convingătoare, care să determine o reacție pozitivă în timp ce pentru alte categorii de stakeholderi un astfel de efect poate genera cel mult o reacție neutră în raport cu implementarea proiectului.

f) *Implementarea strategiilor de abordare a stakeholderilor* – se realizează a urmare a studiului reacției prognozate a stakeholderilor. Implementarea strategiilor de abordare a stakeholderilor crează premisele consultării stakeholderilor.

g) *Consultarea stakeholderilor* – se poate realiza sub mai multe forme : întâlniri periodice cu stakeholderii; participarea unor stakeholderi la reuniunile/ședințele echipei de proiect; organizarea/programarea unor consultări publice cu privire la necesitatea inițierii/implementării proiectului; punerea în dezbatere publică a unor documentații de proiect sau a unor părți ale acestora.

În faza de concepție/fezabilitate a proiectelor de mediu consultarea stakeholderilor poate genera noi abordări în privința: variantelor tehnice eligibile pentru realizarea proiectelor; soluțiilor tehnico-economice cele mai adecvate de proiectare; soluțiilor alese pentru minimizarea sau, după caz, maximizarea impactului asupra mediului ambiant. Implicarea și consultarea stakeholderilor este necesară și în perioada de implementare mai ales în cazul consultanților și firmelor specializate în asistență tehnică. De asemenea anumiți stakeholderi pot fi consultați și în perioadele de exploatare și postutilizare ale proiectelor.

Kiss et al. (2022) propun o abordare a participării stakeholderilor la decizia privind proiectele de mediu care presupune nivelurile prezentate în tabelul următor.

Tabel 1. Niveluri și forme de participare ale stakeholderilor la concepția și implementarea proiectelor de mediu

Nr. crt.	Nivel de participare	Descriere nivelului de participare	Forme de participare
1	Informare	Rapoarte; prezentări publice; informații online; pagini web; vizite/interacțiuni pe teren/pe plan local	Informări asupra noilor proiecte, educație informală, promovarea colaborărilor viitoare și conștientizarea provocărilor viitoare în privința protecției mediului ambiant.
2	Consultare	Prezentarea proiectelor viitoare cetățenilor din comunitatea locală și luarea	Organizarea unor evenimente special dedicate problematicilor de mediu, a unor întâlniri pe

		în considerare/înregistrarea opiniilor/contribuțiilor acestora.	această tematică, corespondența prin email, interviuri, anchete pe bază de chestionar, participarea cetățenilor în comisii de jurizare
3	Colaborare	Prezentarea proiectelor viitoare cetățenilor din comunitatea locală, luarea în considerare/înregistrarea opiniilor/contribuțiilor acestora, implicarea lor în implementarea proiectelor	Întâlniri/reuniuni specializate, workshopuri interactive, forumuri dedicate problematicii/proiectelor de mediu, focus grupuri, dezbateri în rețelele de social-media, activități bazate pe aportul comunității,
4	Co-decizie	Colaborarea cu cetățenii în implementarea soluțiilor/acțiunilor/proiectelor de mediu	Proiectarea în comun a unor workshopuri, participarea cetățenilor din comunitățile locale rurale la diverse paneluri cu tematică de mediu; grupuri comune de planificare a acțiunilor/politicilor/proiectelor privind mediu.
5	Împuternicire	Intenția de a construi un atașament pe termen lung față de problemele de mediu și de a îmbunătăți relația cetățeni-mediu prin implicarea directă a acestora în acțiunile autorităților locale.	Planificarea unor acțiuni de advocacy, procese de adoptare a deciziilor cu implicarea directă a cetățenilor din comunitățile rurale.

sursa: adaptare după Kiss et al. (2022)

Nivelurile descrise arată care este de fapt gradul de implicare asumat de stakeholderii din mediul rural în soluționarea problemelor de mediu prin proiecte specifice și adoptarea deciziilor în această privință.

1.3. Formarea și consolidarea rețelelor de bune practici pentru implementarea proiectelor de mediu

O altă recomandare de politici care ar trebui materializată este aceea reprezentată de formarea și consolidarea rețelelor de bune practici în implementarea proiectelor de mediu. Suportul rețelelor de bune practici pentru implementarea proiectelor de mediu ar trebui să fie constituit de asociațiile de unități administrativ teritoriale din arealul urban și rural. În România astfel de asociații de unități administrativ – teritoriale pot fi reprezentate de :

a) *Asociația Comunelor din România* – care include 2200 de comune din România din toate județele țării. Asociația are în portofoliu o serie de proiecte cu finanțare europeană realizate în parteneriat și este implicată în următoarele rețele/organizații internaționale:

- *Organizația Mondială a Orașelor și Administrațiilor Locale Unite* – la care au aderat peste 1000 de localități din 95 de țări.;
- *Consiliul Comunelor și Regiunilor din Europa (CCRE/CEMR)* - cea mai mare asociație în domeniul guvernării locale din Europa, având în componență 50 de asociații ce reprezintă interesele a peste 100.000 de autorități locale și regionale;
- Rețeaua de monitorizare a subsidiarității din cadrul Comitetului European al Regiunilor;
- Congresul Puterilor Locale și Regionale din Europa – Camera Puterilor Locale;
- Rețeaua Asociațiilor de Autorități Locale din sud-est-ul Europei (NALAS) – rețea care are 16 membri, între care din 2009 se înscrie și Asociația Comunelor din România;
- Consiliul Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM).

b) *Asociația Orașelor din România* – organizație în care sunt reprezentate 216 unități administrativ teritoriale din România. Bunele practici și transferul acestora constituie una dintre cele mai importante activități ale orașelor din România.

c) *Asociația Municipiilor din România* – organizație ce cuprinde toate cele 103 municipii din România și cele șase sectoare din București. Asociația Municipiilor din România este la rândul său integrată în mai multe rețele/organizații de profil:

- Federația Autorităților Locale din România (FALR);

- Consiliul European al Municipalităților și Regiunilor (CEMR);
- Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei (CPLRE);
- Asociația Orașelor și Regiunilor Europene pentru Cultură “Les Rencontres”.

În rețelele de bune practici privind implementarea proiectelor de mediu ar trebui incluse și institutele de cercetări/ universitățile din România sau din străinătate, dar și ONG-uri sau firme care au desfășurat proiecte de mediu pot furniza studii de caz/ rapoarte/ alte elemente de bune practici din acest domeniu. Structura rețelelor de bune practici este prezentată în figura următoare.

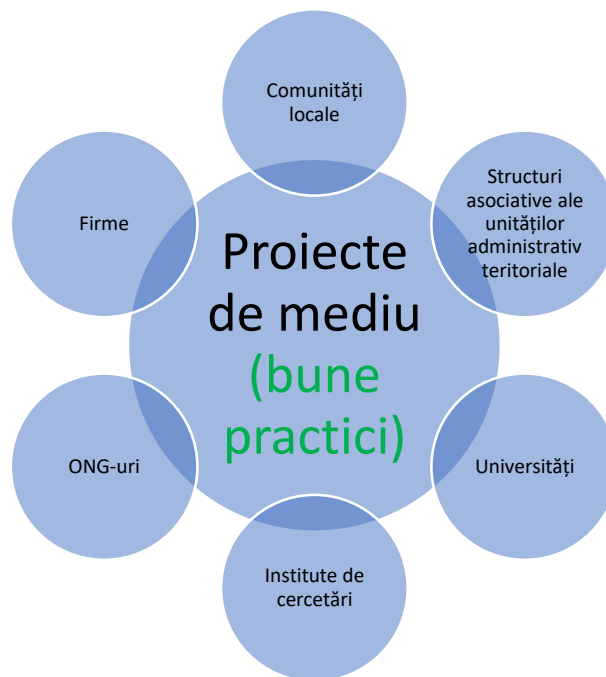

Figura 2. Structura rețelelor de bune practici privind implementarea proiectelor de mediu

Rețelele de bune practici, odată formate, ar trebui să constituie baza transferului de bune practici. Membrii din structura rețelelor, pot avea un aport propriu la constituirea bazei de bune practici privind implementarea proiectelor de mediu. Implicarea acestora are loc în diverse etape ale ciclului de viață al proiectelor și acestea pot avea viziuni diferite asupra : modului de structurare și planificare a activităților proiectelor, controlului implementării proiectelor, determinării impactului asupra mediului, modului de cuantificare a efectelor proiectelor asupra comunităților locale.

Rolul structurării rețelelor de bune practici este esențial pentru identificarea elementelor care ar trebui armonizate și uniformizate, mai ales sub forma practicilor de implementare a proiectelor de mediu.

1.4. Transferul de know-how urban- rural

Întrucât în mediul urban conștientizarea problemelor de mediu s-a realizat, de regulă, mai devreme decât în zona rurală, în aceste localități au fost realizate mai multe proiecte de mediu sau cu o sferă de cuprindere mai largă. De aceea mediul urban, prin autorități publice/instituții implicate, poate să constituie un bun generator de bune practici/proiecte model care să facă obiectul transferului de know – how către comunitățile locale din mediul rural prin politici dedicate acestui subiect.

Politicile privind transferul de know-how urban – rural trebuie să fie realizate prin implicarea rețelelor de transfer de cunoștințe și bune, mai ales de cele care implică atât organizații din mediul urban cât și pe cele din mediul rural. Prin intermediul acestora, proiectele de mediu realizate în zona urbană pot fi prezentate și preluate de către comunitățile locale din mediul rural.

Transferul de know-how din mediul urban în mediul rural poate să vizeze mai multe aspecte, așa cum sunt prezentate în tabelul următor.

Tabelul 2. Etapele transferului de know-how urban rural

Nr.crt.	Etapa	Rezultate transferabile	Organizații implicate
1.	Identificarea proiectelor din zona urbană care pot fi implementate și în zona rurală	-Proiecte de mediu; -Recicleta; -Reducerea poluării; -Decontaminarea siturilor; -Reabilitarea termică a fondului construit.	-Primării din mediul urban și din mediul rural; -Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor; -Agențiile pentru Protecția Mediului; -Firme; -ONG-uri; -Universități; -Institute de cercetări; -Alte instituții interesate.

2.	Stabilirea elementelor de know-how care pot fi transferate	-documentații aferente concepției proiectelor și documentații suport (studii de fezabilitate, studii de fezabilitate, studii de impact); - rapoarte de progres	-Primării din mediul urban și din mediul rural; -Firme; -ONG-uri; -Universități; -Institute de cercetări; -Consultanți; -Alte instituții interesate.
3.	Utilizarea rețelelor de bun practici pentru transfer	-studii la nivel de rețea; -raportări la nivel de rețea; - ale documente disponibile în cadrul rețelei.	-Asociația Comunelor din –România; -Asociația Orașelor din –România; -Asociația Municipiilor din România; -Federația Autorităților Locale din România.

În implementarea politicilor privind transferul de know-how urban – rural un rol important revine, în afara autorităților locale, mai ales Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor care gestionează cele mai importante programe dedicate problematicii de mediu. De asemenea, Agențiile pentru Protecția Mediului, pot facilita transferul cunoștințelor și experienței în realizarea proiectelor de mediu de la nivel urban la nivel rural într-o abordare mixtă intrajudețeană și interjudețeană.

1.5. Amplificarea sinergiilor programelor care includ proiecte de mediu

La nivel național sunt realizate mai multe programe prin intermediul cărora sunt finanțate proiecte de mediu. Printre cele mai importante programe prin intermediul cărora se finanțează – din surse publice – proiectele de mediu se numără:

- Programul Operațional Dezvoltare Durabilă 2021-2027;
- Planul Național de Redresare și Reziliență Pilonul I Tranziția Verde;
- Programul de îmbunătățire a calității mediului prin împădurirea terenurilor agricole degradate, reconstrucția ecologică și gospodărirea durabilă a pădurilor;

- Programul național de îmbunătățire a calității mediului prin realizarea de spații verzi în localități;
- Programul privind producerea energiei din surse regenerabile: eoliană, geotermală, solară, biomasă, hidro;
- Programul privind educația și conștientizarea publicului privind protecția mediului;
- Programul vizând protecția resurselor de apă, sisteme integrate de alimentare cu apă, stații de tratare, canalizare și stații de epurare.

Întrucât la nivelul Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor se derulează cele mai multe dintre aceste program ar trebui ca în această instituție să fie inițiate politici dedicate amplificării sinergiilor programelor care includ proiecte de mediu. Inițiativele de politici dedicate amplificării sinergiilor programelor care includ proiecte de mediu ar putea fi concretizate în:

- Crearea unui organism interministerial în care să fie reprezentate toate ministerele care sunt autorități de management ale programelor prin intermediul cărora sunt finanțate proiecte de mediu. Acest organism intermediar ar trebui să facă o analiză periodică a modului în care programele/proiectele implementate asigură îndeplinirea obiectivelor naționale/europene în domeniul mediului ambiant și al protecției acestuia;
- Asigurarea sinergiilor proiect/program/strategii naționale/strategii locale prin includerea în documentațiile necesare finanțării proiectelor a necesității corelării proiectelor depuse cu alte programe/proiecte/strategii în domeniul mediului;
- Generalizarea impunerii respectării unor principii precum dezvoltarea durabilă sau poluatorul plătește pentru toate propunerile de proiecte finanțate prin programe derulate de autorități/instituții publice naționale sau locale.

Amplificarea sinergiilor programelor în cadrul cărora sunt finanțate proiecte de mediu contribuie la îndeplinirea obiectivelor naționale, europene și globale în domeniul mediului ambiant. Condiția cea mai importantă a amplificării sinergiilor este conștientizarea reflectării problematicei de mediu la nivelul proiectelor/programelor existente, mai ales în cazul celor cu finanțare națională.

1.6. Extinderea evaluării impactului asupra mediului în faza de concepție/proiectare a proiectelor și a preluării informațiilor în documentațiile specifice

Pentru proiectele care au un impact semnificativ asupra mediului se solicită obținerea acordului de mediu. Procedura de evaluare a impactului asupra mediului se realizează conform Directivei 014/52/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 de modificare a Directivei 2011/92/UE privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului. Directiva 014/52/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 este transpusă în plan național prin **Legea nr. 292/2018 privind evaluarea impactului anumitor proiecte publice și private asupra mediului.**

Conform Directivei/014/52/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 și Legii nr.292/2018 ca urmare a evaluării impactului asupra mediului și a consultării publicului și autorităților publice cu responsabilități în domeniul protecției mediului se analizează raportul evaluării impactului asupra mediului și se adoptă decizia privind acordul de mediu pentru proiectele publice sau private.

În anexa 2 din Legea nr. 292/2018 sunt prevăzute proiectele pentru care trebuie stabilită necesitatea evaluării impactului asupra mediului. În acest context, considerăm necesară adoptarea unor politici specifice care să conducă în timp la generalizarea impactului asupra mediului pentru toate proiectele care presupun faze de concepție/proiectare (proiecte de investiții/construcții) . Prin aceasta, avem în vedere nu doar impactul potențial negativ ci și pe cel pozitiv care să poate fi preluat apoi în cadrul altor analize specifice (studii de fezabilitate, alte documentații specifice).

Evaluarea impactului asupra mediului poate fi utilizată în cadrul analizei cost – beneficiu din studiile de fezabilitate în partea destinată analizei economice (sau analizei socio-economice în alte abordări). Analiza economică ar trebui să releve contribuția proiectului la bunăstarea economică și socială a localității sau regiunii. Această analiză trebuie să aibă o dimensiune mai cuprinzătoare decât analiza financiară a beneficiarului proiectului. Spre deosebire de analiza financiară care relevă performanțele investiției indiferent de sursa de finanțare, analiza economică încearcă prin

intermediul unor factori de conversie pentru fiecare intrare (inflow) și ieșire (outflow) să evidențieze costurile și beneficiile economico-sociale neacoperite de analiza financiară.

Metodologia care permite transferul de la analiza financiară la cea economică constă din transformarea prețurilor de piață utilizate în prima, în prețuri sau valori contabile, care corectează distorsiunile prețurilor provocate de imperfecțiunile mecanismelor de piață, precum și din luarea în considerare a externalităților care conduc la costuri și beneficii sociale, care nu au fost avute în vedere în analiza financiară pentru că nu generează cheltuieli sau venituri bănești. Practica internațională ia în considerare factori standardizați pentru unele clase de intrări și ieșiri, dar se poate încerca definirea factorilor specifici de la caz la caz. Analiza socio - economică are trei faze: corecții legate de impozite, subvenții, alte transferuri; corecții determinate de externalități; conversia prețurilor de piață în prețuri contabile pentru a include costurile și beneficiile sociale (determinarea factorilor de conversie).

Rezultatele evaluării impactului asupra mediului pot fi folosite în faza de corecții determinate de externalități. Obiectivul acestei faze îl constituie determinarea costurilor și beneficiilor neluate în considerare la analiza financiară. Exemple ar fi costurile și beneficiile provenite din impactul asupra mediului, economia de timp în sectorul de transport, viețile salvate de proiectele din sectorul medical sau de cele din infrastructura de transport rutier. Deși pot fi ușor de identificat astfel de costuri și beneficii sunt dificil de evaluat, mai ales că unele costuri cum sunt cele ecologice se produc pe termen lung și de aici dificultatea cuantificării și evaluării lor. Poate exista o listă cu externalitățile necuantificabile, pentru a ușura sarcina factorului de decizie. Impactul de mediu trebuie descris și apreciat în mod corespunzător, cu folosirea metodelor calitative/cantitative și a analizei multicriteriale. Dacă este posibil costurile de mediu ar putea avea o reprezentare contabilă convențională, chiar sub forma unor estimări brute.

1.7. Generalizarea abordării bazate pe ciclul de viață și pe costul pe ciclul de viață a proiectelor

Rezultatele analizei impactului asupra mediului pot fi utilizate și în cadrul analizei pe ciclul de viață și analizei costului pe ciclul de viață al proiectelor, a căror aplicabilitate să fie generalizată

prin politici specifice. Considerațiile economice și cele de mediu nu se exclud reciproc. Dezvoltarea proiectelor se poate realiza luând în considerare impactul asupra mediului.

Analiza costului pe ciclul de viață este un proces sistematic, analitic de evaluare a modalităților de acțiune în cadrul unui proiect cu obiectivul de a alege cele mai bune alternative de angajare a celor mai puțin costisitoare resurse. Modul de acțiune și implementare ales se aplică întregului ciclu de viață al unui proiect. Prin aplicarea principiilor de analiză a costurilor pe ciclul de viață este posibil să fie investigate câteva proiecte dintre care trebuie ales cel mai eficient din punct de vedere al costurilor.

Analiza costului pe ciclul de viață trebuie realizată cel mai devreme în cadrul de timp al proiectului pentru că în caz contrar își pierde impactul la luarea deciziilor referitoare la eficiența costurilor, neputându-se ajunge la o alternativă corectă de abordare. Analiza costurilor pe ciclu de viață este metodologia de estimare a tuturor costurilor unui proiect de-a lungul ciclului său de viață și se potrivește perfect abordării „cradle to the grave” care trebuie să caracterizeze proiectarea în acord cu mediul.

Mai precis, datorită acestei abordări bazate pe analiza costului pe ciclul de viață este posibilă cuantificarea tuturor costurilor de mediu rezultate implementarea și exploatarea proiectelor. Câteva diferențe esențiale dintre analiza economică și cea de mediu au condus la o separare a studiului celor două aspecte. În contextul specific al proiectării, această separare este responsabilă de absența unei viziuni clare a relațiilor dintre performanțele economice și cele legate de mediu având ca rezultat dezvoltarea de metode alternative de proiectare.

Proiectarea ciclului de viață poate fi definită ca o nouă abordare pentru reducerea sistematică și eliminarea impactului asupra mediului pe toată durata ciclului de viață, prin evaluarea de la început a impactului potențial pe parcursul întregului proces de proiectare.

Există o gamă largă de strategii de proiectare pentru prelungirea duratei de viață a unui proiect/sistem:

- proiectarea pentru durabilitate;
- proiectarea pentru fiabilitate;
- crearea unui proiect adaptabil, care permite îmbunătățirea continuă a diferitelor funcții;

- proiectarea pentru reparare;
- proiectarea pentru refabricare;
- proiectarea pentru reutilizare;
- proiectarea pentru reciclare;
- proiectarea pentru dispensare.

Toate acestea conduc la utilizarea unui tip performant de proiectare și anume proiectarea integrată care conferă proiectantului responsabilități pe întreaga durată de viață a unui proiect. Dispensabilitatea este caracteristica unui produs de a permite ca materialele sale componente, care nu sunt reciclate, să poată fi eliminate legal, fără degradarea mediului. Luarea în considerare încă din primele etape ale ciclului de viață a produsului/proiectului, a factorilor de mediu determină un beneficiu potențial asupra mediului mai mare și costuri de reciclare mai reduse.

Analiza costului pe ciclul de viață este o tehnică de evaluare economică ce poate fi utilizată pentru alternativele de proiectare ce generează costuri diferite pe durata de viață a unui proiect. Costurile pe durata de viață sunt actualizate la un anumit moment iar alternativa cu costul actualizat cel mai redus este considerată cea mai economică. Analiza costului pe ciclul de viață este cel mai potrivit instrument pentru a releva dacă costul inițial mai ridicat al unei alternative este economic justificat prin reducerea costurilor viitoare de exploatare sau reconversie prin comparație cu alternativele ce presupun un cost inițial, de proiectare și execuție, mai redus dar presupun costuri ulterioare mai ridicate. De aceea adevărata provocare a metodelor bazate pe analiza costului pe ciclul de viață o reprezintă elementele ce formează structura costului total, pentru a se putea obține comparații corecte între diferitele alternative de proiectare pentru o construcție de orice tip.

Cel mai mare beneficiu al unei analize a costului pe ciclul de viață apare în momentul în care ea este realizată înaintea începerii execuției propriu zise, pentru că pe parcursul perioadei de proiectare specificațiile pot fi modificate fără a genera costuri suplimentare foarte ridicate. Când proiectul a fost realizat deja sau când apar modificări pe parcursul perioadei de execuție impactul asupra costurilor este mult mai mare. De aceea este foarte important ca structura inițială a costului pe ciclul de viață să includă ca elemente toate categoriile de costuri cu un impact major asupra costului total pe ciclul de viață.

Problema analizelor de tip "cost de ciclu de viață" se poate pune numai atunci când se pot defini două sau mai multe variante pentru același proiect, dintre care se alege varianta cu costul pe ciclu de viață minim. Reperele care definesc aplicarea conceptului de cost pe ciclu de viață al construcțiilor - sunt: costurile inițiale legate de investiție, costurile ulterioare legate de exploatare și întreținere, perioada de analiză, data reper și factorii de actualizare. Pentru determinarea costului pe ciclul de viață este necesară luare în considerare a unor elemente generale:

- Costul pe ciclul de viață al proiectelor reprezintă suma dintre cheltuielile inițiale (cheltuieli de cercetare, proiectare și execuție) și cheltuielilor ulterioare (cheltuieli pentru exploatarea și întreținerea obiectivului, cheltuieli de postutilizare care pot fi de demolare, dezafectare, reconversie, reciclare);
- Pentru a fi însumate costurile efectuate în diferite momente ale ciclului de viață trebuie să fie exprimate în același unități de măsură;
- Orizontul de timp este considerat în majoritatea cazurilor echivalent cu durata de serviciu normală a obiectului sau a elementului analizat. Când acest orizont de timp este mai îndepărtat riscul ca o soluție adoptată astăzi să nu mai fie valabilă crește; în astfel de cazuri analiza se poate desfășura pe orizonturi mai mici de timp decât durata normală, numită perioadă de studiu.
- Pentru însumarea costurilor care dau valoarea costului pe ciclul de viață al proiectelor și care se consumă la momente diferite de timp este necesară aplicarea unor factori de actualizare. Prin aplicarea acestor factori, costurile sunt aduse la nivelul unei date reper, de regulă anul în care se face comparația.

Specialiștii în domeniu au elaborat un concept nou privind *Ingineria Ciclului de Viață* al unui produs sau proces care are rolul de a optimiza etapele ciclului de viață urmărind să echilibreze câștigurile și pierderile legate de aspectele realizării produselor de materialele utilizate, energia consumată, prelucrarea deșeurilor. În acest sens se evidențiază șapte direcții de eco-eficiență: reducerea consumurilor de materiale, reducerea consumurilor energetice, reducerea materialelor toxice, creșterea reciclabilității materialelor, dezvoltarea resurselor regenerabile, creșterea durabilă.

2. Recomandări de politici privind implicarea cetățenilor în păstrarea unui mediu curat în comunitățile rurale

2.1. Informarea și conștientizarea cetățenilor din comunitățile rurale cu privire la necesitatea unui mediu curat

Implicarea cetățenilor în păstrarea unui mediu curat în comunitățile rurale nu se poate realiza fără ca să fie elaborate și aplicate politici specifice de informare și de conștientizare a acestora cu privire la importanța problematicilor de mediu. De altfel, anumiți specialiști (Comănescu, 2007) au observat că, deși la nivel national există o atitudine favorabilă rezolvării problemelor de mediu, implicarea redusă a populației în soluționarea acestora (mai ales în procesul recuperării și colectării deșeurilor) are între cauzele principale absența unor mijloace sistematice de conștientizare/informare cu privire la necesitatea conservării/protecției mediului ambiant și a efectelor nocive asociate nerespectării legislației de mediu.

De aceea, prin efortul conjugat al autorităților naționale, locale, al ONG-urilor care au ca obiect de activitate protecția mediului înconjurător dar și a mediului de afaceri (firmele care au activități legate de protecția mediului ambiant sau care vor să fructifice oportunitățile existente în acest domeniu) se poate realiza și aplica un mix de politici care să aibă ca țintă amplificarea gradului de informare a cetățenilor din mediul rural cu privire la necesitatea unui mediu curat în comunitățile locale.

Printre cele mai importante acțiuni care pot da conținut unor politici specifice de informare și conștientizare a cetățenilor din comunităților rurale cu privire la necesitatea păstrării unui mediu curat se înscriu:

- a)Proiectarea și desfășurarea unor campanii de informare/conștientizare prin mass-media (publicații editate de primării sau cu sprijinul acestora, ziare, posturi de radio și TV locale).*
- b)Organizarea de seminarii și workshopuri dedicate informării membrilor comunităților locale din mediul rural cu privire la necesitatea păstrării unui mediu curat.*
- c)Editarea și distribuția unor pliante, afișe, postere pe tematica implicării cetățenilor din mediul rural în păstrarea unui mediu curat*

- d) *Organizarea unor competiții pe tematici privind mediul înconjurător pentru toate grupele de vârstă (copii, tineri, adulți etc) sau categorii socio -profesionale reprezentative pentru comunitățile locale din mediul rural*
- e) *Crearea și utilizarea unor platforme educaționale deschise dedicate educației în domeniul mediului*
- f) *Utilizarea rețelelor sociale pentru crearea și desfășurarea unor campanii de informare/ conștientizare dedicate*
- g) *Organizarea în cadrul comunităților locale a unor Centre de Informare privind mediul*

2.2 Stimularea participării cetățenilor la adoptarea deciziilor privind mediul ambiant

Pentru a fi cu adevărat implicați în păstrarea unui mediu curat cetățenii nu trebuie doar informați ci trebuie să fie și stimulați prin politici specifice pentru a participa la adoptarea deciziilor în acest domeniu. Participarea cetățenilor la adoptarea deciziilor privind mediul ambiant se poate face la mai multe niveluri. Brager, Specht și Torczyner propun abordarea prezentată în tabelul următor.

Tabel 3. Gradul de participare al comunității locale la deciziile privind mediul și nivelul controlului din partea acesteia

Nr. crt.	Nivelul controlului din partea comunității locale	Ațiunile participanților	Exemple
1	Foarte redus	Nicio acțiune	Comunitatea nu are niciun fel de participare la adoptarea deciziilor privind mediul ambiant.
2	Redus	Primesc informații	Organizațiile care planifică adoptă deciziile și le anunță. Comunitatea locală este anunțată din perspectiva

			necesității de obține informal adeziunea comunității locale.
3	Relativ redus	Sunt consultați	Organizațiile care adoptă deciziile caută să obțină support pentru implementarea acestora. Pentru aceasta se consultă membrii comunității locale fără însă a se simți obligați să schimbe deciziile/planurile privind protecția mediului în funcție de opiniile membrilor comunităților locale.
4	Mediu	Asigură consilierea	Organizațiile care adoptă deciziile privind mediul pe plan local caută să implice membrii comunității locale sub forma consilierii în adoptarea unor decizii.
5	Relativ ridicat	Planificare comună	Organizațiile care adoptă decizii/planifică acțiuni privind mediul sunt dispuse să modifice planurile/deciziile în funcție de sugestiile/observațiile membrilor comunității locale.
6	Ridicat	Delegarea autorității	Organizațiile prezintă planurile/deciziile potential a fi adoptate comunității locale. Ele definesc limitele și

			cer comunității locale să adopte o serie de decizii care să fie incluse în planurile ce vor fi adoptate.
7	Foarte ridicat	Controlul comunității locale	Organizațiile reprezentative pe plan local cer comunității locale să identifice problemele și să adopte deciziile cheie cu privire la implementarea acestora

sursa: adaptare după Brager, Specht și Torczyner (1987)

Din tabelul anterior se observă că gradul de control crește pe măsură ce crește implicarea comunității locale în rezolvarea problemelor și adoptarea deciziilor privind mediul ambiant. Din perspectiva mediului rural un grad de control ridicat este mai dificil de atins pentru că specialiștii în domeniul protecției mediului nu sunt atât de numeroși. Pe de altă parte, contactul și comunicarea cu comunitatea locală este mult direct și mai facil decât în cazul zonelor urbane.

Davidson (1998) propune mai multe niveluri de participare a cetățenilor din comunitățile locale în adoptarea deciziilor. Pornind de la abordarea sa am definit mai multe niveluri ale implicării comunităților locale în adoptarea deciziilor privind mediul. Acestea sunt prezentate în tabelul următor.

Tabel 4. Niveluri ale implicării cetățenilor în adoptarea deciziilor de mediu și acțiuni specifice

Nr. crt.	Niveluri de implicare	Acțiuni specifice	Descriere/tehnici utilizate
1.	Informare	Comunicare minimă	Autoritățile locale (primar, Consiliu Local) decid asupra tuturor problemelor fără consultarea comunității (cu excepția cazurilor în

			care au obligația legală) dar minutele întâlnirilor pot fi publice.
		Informare limitată	Cetățenii din comunitatea locală sunt informați doar asupra aspectelor pe care autoritățile locale le consider relevante nu asupra tuturor aspectelor pe care doresc să le cunoască. Sunt utilizate comunicări și campanii în presă, precum și scrisori de informare.
		Informare de calitate/extinsă	Asigurarea tuturor informațiilor pe care comunitatea locală dorește să le aibă sau de care consideră că ar avea nevoie. Pot fi prezentate planuri de acțiune privind mediul, alte documente de fundamentare a deciziilor privind mediul.
2.	Consultare	Consultare limitată	Asigurarea unei informări limitate și așteptarea răspunsului comunității locale. Pot fi utilizate sondajele și reuniunile publice.
		Consultare extinsă	Autoritatea locală discută cu membrii comunității locale asupra direcțiilor de urmat în privința protecției mediului
3.	Participare	Organism de consiliere	Invitarea membrilor comunității locale să formuleze propuneri în privința mediului ambiant pe care să le ia apoi în considerare Consiliul Local.
		Parteneriat	Rezolvarea problemelor în parteneriat cu comunitatea locală
		Descentralizare limitată în adoptarea deciziilor	Acordarea permisiunii membrilor comunității locale de a adopta

			propriile decizii în privința problemelor de mediu
4.	Împuternicire	Delegarea controlului	Delegarea adoptării deciziilor pentru un anumit proiect/ domeniu de activitate.
		Control independent	Autoritățile locale lasă deciziile în privința protecției mediului în seama comunității locale.

sursa: adaptare după Davidson (1998)

Există o serie de factori care pot juca rol de bariere/facilitatori în privința implicării și participării cetățenilor la adoptarea deciziilor privind mediul ambiant. Cele mai importante bariere sunt instituțiile, relațiile de putere și lipsa încrederii. Printre facilitatori se pot regăsi politicile locale, cadrul legislativ privind protecția mediului și prezența mediatorilor.

Abordarea unor politici specifice de implicare a cetățenilor în menținerea unui mediu curat depinde de nivelul de participare asumat de comunitatea locală, conform abordării prezentate în tabelul anterior. Participarea cetățenilor la adoptarea deciziilor privind mediul ambiant se poate face și prin intermediul grupurilor de presiune, grupurilor de ajutor local, serviciilor de voluntariat, mișcărilor sociale, activităților de advocacy, rețelelor sociale și proiectelor de dezvoltare locală cu impact asupra protecției/conservării mediului ambiant.

2.3 Guvernanța ecologică în comunitățile locale din mediul rural

Realizarea guvernanței ecologice în comunitățile locale necesită implicarea acestora în identificarea tuturor problemelor de mediu și în rezolvarea acestor probleme în funcție de propriile abilități și resurse printr-o alocare eficace a responsabilităților. Membrii comunităților locale sunt actori cheie în rezolvarea problemelor de mediu pentru că au o contribuție importantă în proiectele/programele de dezvoltare durabilă. Ei sunt implicați în activități care pot avea ca efect consumul excesiv și chiar epuizarea resurselor locale, afectarea biodiversității, poluarea ecosistemelor terestre și acvatice sau a altor ecosisteme. Pe de altă parte, cetățenii din comunitățile

locale sunt capabili să influențeze activitatea unor factori socio-economici fie individual, fie colectiv, mai ales local autorități locale și firme, ca să poată acorda mai multă atenție față de mediul procesul de adoptare a deciziilor.

Conceptul de guvernare ecologică a fost definit ca procesul de reabilitare, curățare, restaurare și înfrumusețare a mediului natural în într-o abordare ecologică de construcție a civilizației, cu scopul realizării civilizației ecologice. Guvernarea ecologică se bazează pe inovare în tehnologie verde ca forță motrice (Niu și Xiao, 2021).

Particularizând la nivel local concepția lui Lundqvist (2004), relația societate – mediu arată că abordarea unei guvernări ecologice rationale prin prisma unor politici dedicate ar trebui să fie o abordare multidimensională. Din această perspectivă, printre dimensiunile politicilor specifice implementării unei guvernări ecologice rationale se înscriu:

- a) *Scala*: limitele autorității și responsabilității capabile să asigure un echilibru între autonomia locală și imperativele globale ale dezvoltării durabile.
- b) *Orizontul temporal*: modul de funcționare al instituțiilor ar trebui să ia în considerare un echilibru între ciclurile electorale, politice și cele ecologice, astfel încât să fie asigurată sustenabilitatea dezvoltării locale;
- c) *Valorificarea cunoștințelor*: proiectarea guvernării ecologice la nivelul comunităților locale ar trebui realizată astfel încât cunoștințele cu privire la mediul ambiant să fie integrate în procesul decizional și în politicile specifice.
- d) *Integrarea*: guvernării locale în cea holistică, focalizată instituțional la nivel global.

Guvernarea ecologică locală ar trebui, potrivit particularizării abordării lui Lundqvist (2004), să satisfacă o serie de criterii:

- guvernarea ecologică locală trebuie adaptată limitelor relevante din punct de vedere ecologic pentru comunitățile locale;
- guvernarea ecologică locală trebuie adaptată eco-ciclurilor naturale astfel încât să fie asigurat echilibrul inter-generațional al consumului de resurse fără a afecta normele de justiție socială propria abordării moderne a statului;

- guvernanta ecologică trebuie să genereze capacități instituționale locale capabile să transforme argumente științific-raționale în favoare dezvoltării durabile în politici și decizii asumate colectiv și democratic la nivel local;
- guvernanta ecologică locală trebuie să scaleze ecologic activitățile socio-economice desfășurate în cadrul comunității locale.

Respectarea acestor criterii *transformă, prin politici specifice, guvernanta ecologică locală* din mediul rural într-un *sistem management al ecosistemelor rurale*. Managementul ecosistemelor rurale, așa cum a fost definit de Lackey (1998) presupunea aplicarea opțiunilor și constrângerilor ecologice pentru a obține beneficiile sociale dorite într-o arie geografică definită spațio-temporal.

Guvernanta ecologică la nivelul comunităților locale este capabilă să aducă efectiv activități socio-economice la scara ecologică într-o abordare a conusmului de resurse ce implică constrângere minimă și consimțământ maxim din partea stakeholderilor locali fără a îngradi inițiativele care să conducă la eficientizarea resurselor.

2.4 Implementarea conceptului de “cetățenie de mediu/cetățenie ecologică” la nivelul comunităților locale

Atitudinile și comportamentul de mediu caracterizează și influențează alegerile privind producția și consumul și, prin urmare, generează în mare măsură impactul asupra mediului. Cetățenia de mediu este recunoscută ca un aspect important în abordarea problemelor de mediu globale, cum ar fi schimbările climatice (Stern et al., 2011; Ockwell et al., 2009), oferind în același timp sprijin organizațiilor și indivizilor pro-mediu și contribuind la presiunea publică pentru acțiune politică: semnarea petițiilor, scrisorile deschise către politicieni și presă (COST 040/17, 2017).

În concepția lui Dobson (2010) cetățenia de mediu se referă la un comportament pro-mediu, în public și în privat, condus de credința în echitatea distribuției bunurilor de mediu, în participare și în co-crearea politicii de durabilitate. Cetățenia de mediu presupune așadar participarea activă a cetățenilor în trecerea către durabilitate.

În accepțiunea “European Network for Environmental Citizenship” (ENEC) include „practicarea drepturilor și îndatoririlor de mediu, precum și identificarea cauzelor structurale subiacente ale degradării mediului și ale problemelor de mediu, dezvoltarea dorinței și

competențelor pentru angajamentul critic și activ și participarea civică pentru a aborda acele aspecte structural, cauze și să acționeze individual și colectiv în cadrul unor mijloace democratice, ținând cont de justiția inter și intragenerațională” (COST 040/17, 2017). În viziunea aceleiași rețele dedicate cetățeniei de mediu „comportamentul responsabil pro-mediu al cetățenilor care acționează și participă în societate ca agenți ai schimbării în sfera privată și publică la scară locală, națională și globală, prin acțiuni individuale și colective în direcția soluționării problemelor de mediu contemporane, prevenind crearea de noi probleme de mediu, realizarea durabilității și dezvoltarea unei relații sănătoase cu natura” (COST 040/17, 2017).

Conform modelului *“European Network for Environmental Citizenship”* (ENEC) sunt opt rezultate posibile ale educației pentru cetățenia de mediu, aplicabile inclusive în comunitățile rurale, prin politici specifice:

- a) Rezolvarea problemelor actuale de mediu;
- b) Prevenirea noilor probleme de mediu;
- c) Realizarea durabilității;
- d) Dezvoltarea unor relații sănătoase cu natura;
- e) Practicarea drepturilor și îndatoririlor de mediu;
- f) Identificarea cauzelor structurale ale problemelor de mediu;
- g) Obținerea angajamentului critic și activ și a participării civice;
- h) Promovarea justiției inter și intra-generaționale.

Hadjichambis și Paraskeva-Hadjichambi au extins abordarea ENEC prin adăugarea celor două sfere (publică și private) și a celor două dimensiuni (colectivă și individuală) cetățeniei de mediu (2020). Conceptul de cetățenie de mediu, ca și politicile/acțiunile pe care le implică, poate fi scalat la nivel local, național și global.

Scalarea cetățeniei de mediu la nivel local, în cadrul comunităților locale din mediul rural presupune adoptarea unor politici specifice pentru:

- raportarea poluării mediului de către comunitatea locală, mediul de afaceri local și alți stakeholderi;

- cunoașterea drepturilor și obligațiilor privind mediul de către membrii comunității locale;
- crearea sentimentului că problemele de mediu ale comunităților locale sunt rezolvate prin asumarea cetățeniei de mediu;
- asigurarea echității și acțiunilor de conservare/protecție a mediului înconjurător;
- deducerea unor taxe/impozite locale în urma dobândirii cetățeniei de mediu.

Cetățenia de mediu, ca element de politici specifice, este un instrument de responsabilizare a membrilor comunității rurale în ceea ce privește mediul ambiant și de creare a unei atitudini favorabile acestui subiect, care să ghideze acțiunea și comportamentul autorităților locale în acest domeniu.

2.5 Organizarea unor schimburi de experiență între comunități locale din mediul rural

Schimburile de experiență sunt instrumente prin care membrii comunităților locale pot să conștientizeze necesitatea implicării proprii în rezolvarea problemelor de mediu pe plan local. Schimburile de experiență se pot realiza între membrii comunităților locale din România sau pot fi extinse și la comunități rurale interesate din Europa și din alte zone ale lumii.

Esența schimburilor de experiență o constituie transferul de bune practici și lecții învățate între comunități locale din diferite țări care întâmpină probleme similare de mediu. Pentru schimbul de experiență pot fi utilizate rețelele/asociațiile deja existente în plan național sau internațional (Asociația Comunelor din România; Consiliul Comunelor și Regiunilor din Europa; Federația Autorităților Locale din România).

Pentru realizarea schimburilor de experiență se pot utiliza atât vizitele la fața locului ale membrilor comunităților locale din mediul rural dar și întâlnirile online prin intermediul platformelor specializate (Zoom, Google Meet, Meet Now, Webex, Microsoft Teams etc.). Acestea au avantajul de a avea un cost mult mai redus decât varianta întâlnirilor față-în față ceea ce le va face din ce în ce mai utilizate în viitor.

Schimbul de experiență dintre membrii comunităților locale din mediul rural poate fi concentrat pe următoarele subiecte:

- politici de mediu specifice zonelor rurale;
- aplicarea legislației de mediu;
- dezvoltarea proiectelor de mediu în zonele rurale;
- cetățenia de mediu;
- guvernanta ecologică;
- dezvoltarea durabilă a agriculturii;
- sustenabilitatea fondului forestier;
- managementul deșeurilor în comunitățile locale din mediul rural.

La nivelul comunităților rurale din România deosebit de importante sunt schimburile de experiență în privința dezvoltării durabile a agriculturii și a fondului forestier.

Dezvoltarea durabilă a agriculturii își are originea în conceptul de bioeconomie care ia în considerare atât evoluția reală a procesului socio-economic, schimbările calitative cât și factorii naturali ai evoluției resurselor și problema mediului înconjurător. Dezvoltarea unei agriculturi durabile este un proces de lungă durată căruia trebuie să-i fie puse bazele în prezent într-o viziune de perspectivă ținând cont de contradicțiile existente între necesități și sursele de capital dintre prețurile la producători și consumatori. Schimburile de experiență privind agricultura durabilă de tip ecologic vor trebui să se concretizeze în (Cândea, Bran și Cimpoiu, 2006) :

- amplificarea fertilității solului prin realizarea unor asolamente echilibrate cu plante premergătoare și intercalate dar și prin folosirea fertilizanților organici din circuitul închis exploatațiilor agricole;
- realizarea de culturi săritoare pentru fixarea azotului și evitarea eroziunii;
- diversificarea producției care asigură stabilizarea veniturilor, elimină ricurile majore determinate de evoluție a raportului cerere- ofertă sau reducerea prețurilor la anumite produse agroalimentare;

- adaptarea creșterii animalelor la condițiile locale conform nevoilor diversității speciilor favorizând soiurile de plante și rasele de animale adecvate din punctul de vedere al rezistenței la boli și dăunători;
- folosirea de preparate fitosanitare pe bază vegetală și combaterea organică a dăunătorilor fără ca solul apa freatică și de suprafață să fie poluate;
- promovarea unor măsuri specifice agriculturii biodinamice;
- folosirea durabilă a terenului în zona rurală reprezentată de agricultura extensivă, recoltarea produselor forestiere, silvicultura, ecoturismul, pepinierele, zonele de recreere.

Având în vedere starea actuală a pădurilor din zonele rurale sau adiacente acestora este mai mult decât necesară stabilirea și apoi fructificarea unor schimburi de experiență de durată medie și lungă în domeniul dezvoltării durabile a fondului forestier. Din această perspectivă este evidentă necesitatea gestionării pe o bază durabilă a fondului forestier pentru a răspunde nevoilor socioeconomice și ecologice ale generațiilor actuale și viitoare din comunitățile locale rurale. Administrarea și utilizarea pădurilor și a terenurilor împădurite trebuie să se facă într-un ritm care să mențină bioproductivitatea și capacitatea reproductivă, vitalitatea și potența de a îndeplini funcțiile ecologice, economice și sociale la nivel local. Schimburile de experiență privind dezvoltarea durabilă a fondului forestier ar trebui să aibă în vedere (Cândea, Bran și Cimpoieru, 2006):

- menținerea integrității fondului forestier local;
- extinderea suprafețelor împădurite prin împădurirea terenurilor abandonate a suprafețelor arabile puternic afectate de eroziune și alunecări de teren;
- menținerea biodiversității și asigurarea stabilității sănătății și polifuncționalității fondului forestier;
- amplificarea accesibilității a fondului forestier inclusiv prin dotarea pădurilor cu căi de transport;
- ameliorarea stării de sănătate a fondului forestier prin perfecționarea și dezvoltarea sistemelor de supraveghere în conformitate cu reglementările naționale și europene;

- realizarea și adaptarea de culturi cu specii forestiere cu creștere rapidă în afara fondului forestier pentru a reduce presiunea economică asupra acestuia;
- dezvoltarea durabilă a fondului cinegetic local și a celui piscicol mai ales în zona de munte.

Pentru schimburile de experiență pot fi utilizate fondurile nerambursabile europene dar și Mecanismul Financiar SEE care finanțează proiecte specifice. Un astfel de exemplu de proiect finanțat din Mecanismul Financiar SEE este proiectul "Schimb de experiență în vederea creșterii eficienței energetice din mediul rural în Regiunea Centru", derulat împreună cu parteneri din Norvegia.

Schimburile de experiență trebuie să se realizeze din trei perspective:

- a administrației locale – implicând primarii și membrii consiliilor locale;
- a membrilor comunității locale – cetățeni adulți din zonele rurale;
- a generațiilor viitoare – elevi, studenți etc.

Schimbul de experiență între comunitățile rurale din areale geografice diferite se poate concretiza în ateliere de lucru; editarea unor broșuri și a altor materiale de informare comune; simpozioane; platforme comune de învățare și bune practici.

Bibliografie

Project Management Institute. (2013). *A guide to the project management body of knowledge (PMBOK guide)* (5th ed.). Newtown Square

Cleland, D.I. (1999). *Project Management: Strategic Design and Implementation*, New York: McGrawHill

Olander, S. (2006). *External Stakeholder Management*, PhD Thesis, Lund Univeristy, UK, 2006.

Ordonanță de Urgență nr. 57/2019 din 3 iulie 2019 - Partea I privind Codul administrativ. Publicată în Monitorul Oficial nr. 555 din 5 iulie 2019

Hotărâre nr. 43 din 16 ianuarie 2020 privind organizarea și funcționarea Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor

<http://www.mmediu.ro/categorie/minister/6>

<http://www.anpm.ro/web/guest/acasa>

ANMP (2012) Regulament de organizare și funcționare al Agenției pentru Protecția Mediului
Directiva 014/52/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 de
modificare a Directivei 2011/92/UE privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private
asupra mediului.

Legea nr. 292/2018 privind evaluarea impactului anumitor proiecte publice și
private asupra mediului

ISO 15686: 2006, partea 5 – “Life Cycle Costing for buildings and constructed assets”

Comănescu M. (2006) Creșterea responsabilității față de mediu. *Economie teoretică și
aplicată*. XVII 5(546), pp. 39-52

Kiss, B., Sekulova, F., Hörschelmann, K., Salk, C. F., Takahashi, W., & Wamsler,
C. (2022). Citizen participation in the governance of nature-based solutions. *Environmental Policy
and Governance*, 32(3), 247– 272.

Brager G., Specht H., Torczyner J. (1987) *Community Organizing: A Holistic Approach*.
Columbia University Press, 2nd edition.

Davidson S. (1998) – Spinning the wheel of empowerment. *Planning*, 1262, 14-15

Niu L., Xiao L. (2021) Ecological environment management system based on artificial
intelligence and complex numerical optimization, *Microprocessors and Microsystems*, 80 (3),
103627, 2021

Lundqvist L., J. *Sweden and ecological governance. Straddling the fence*. Manchester
University Press, Manchester, 2004

Stern, P.C. (2011). Contributions of psychology to limiting climate change. *American
Psychologist* 66, 303-314

Ockwell, D., Whitmarsh, L. and O'Neill, S. (2009). Reorienting climate change communication
for effective mitigation: Forcing people to be green or fostering grass-roots engagement? *Science
Communication* 30, 305-327.

COST 040/17 (2017) *Memorandum of Understanding for the implementation of the COST Action “European Network for Environmental Citizenship”* (ENEC) CA16229, Brussels, 23 June 2017

Dobson, A. (2010). *Environmental citizenship and pro-environmental behavior: rapid research and evidence review*. London, UK: Keele University

Hadjichambis, A.C., Paraskeva-Hadjichambi, D. (2020) *Education for Environmental Citizenship: The Pedagogical Approach*. In *Conceptualizing Environmental Citizenship for 21st Century Education*; Hadjichambis, A.C., Reis, P., Paraskeva-Hadjichambi, D., Eds.; Springer: Cham, Switzerland, 2020; 262–292.

Cândeș M., Bran F., Cimpoieru I. (2006), *Organizarea, amenajarea și dezvoltarea durabilă a spațiului geografic*. Editura Universitară, București.